

УДК 159.9

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,

доктор юридичних наук, доцент,

заслужений працівник освіти України,

перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ,

полковник поліції;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1999-9956>

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ: КРОКИ ДО УСПІХУ

Ухвалення Закону України «Про Національну поліцію» засвідчило початок нового етапу розвитку правоохоронної системи України. Постає проблема комплексного, системного реформування всієї системи правоохоронних органів, яка б відповідала міжнародним стандартам. У процесі проведених за п'ять років реформ було істотно переглянуто функції і повноваження поліції; уточнено можливості використання співробітниками поліції заходів адміністративного примусу; здійснено заходи, спрямовані на підвищення престижу служби в поліції; проведено переатестацію співробітників тощо. У дослідженні «Нові поліцейські ризики в історії сучасної Європи», виданому у 2015 р., Дж. Камп'юн пише про те, що влада дуже часто боїться соціальних змін, бо це передбачає пошук нових балансів у співіснуванні із суспільством. І незалежно від того, детермінуються ці зміни економічними, політичними, соціальними чи культурними чинниками, трансформації в суспільстві сприймаються владою як «ризики», які мають бути формалізованими та під контролем. Неформально чи формально, пише Дж. Камп'юн, системи поліції змушені адаптувати свої нормативно-правові бази, їх структури та їх практику так, щоб реагувати на виклики, нові загрози і нові правила, з якими вони зіштовхуються і мають справу [3, с. 96].

2020 рік виявився роком нових викликів. Пандемія коронавірусної хвороби внесла свої корективи у життя громадян. Проте, незважаючи на додаткові завдання, пов'язані із протидією поширенню інфекції, українська поліція змогла не тільки утримати стабільну криміногенну ситуацію, але й поліпшити результати роботи. У порівнянні з минулим роком рівень злочинності зменшився на 17 %, чималу роль у цьому зіграла зміна підходів до розкриття і розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів. За 2020 рік розкриття таких злочинів уперше в історії Національної поліції України збільшилося до 45 відсотків [1].

Трансформації, які відбуваються у системі поліції, продиктовані часом і досвідом. З огляду на новий адміністративно-територіальний устрій України вносяться корективи у структуру підрозділів та в діяльність поліції. 1470 створених територіальних громад потребують, як мінімум, 1470 поліцейських громади. Сьогодні поліція України – це 26 обласних головних управлінь Національної поліції, 646 територіальних підрозділів та 500 поліцейських станцій.

Поліцейські станції, відкриті протягом останніх років, – це 500 додаткових осередків безпеки, де знаходяться поліцейські громади і дільничні. На часі – створення фронт-офісів у кожному поліцейському підрозділі, де замість маленького загратованого віконця буде відкритий простір, де компетентні та доброзичливі фахівці надаватимуть правову допомогу і консультації громадянам [1].

Паралельно із соціальними трансформаціями, що тривають, логіка функціонування поліції, як і судової системи, політичних та державних органів, змінюється і відбувається визначення нового «сенсу» й ідентичності функціонування поліції (структурні пристосування, професіоналізація, практика, нове оснащення тощо) та меж здійснення поліцейських функцій. Усе це ставить на порядок денний для відомчих ЗВО формування

у поліцейських готовності до інноваційної діяльності, а саме підвищення інноваційної активності освітнього середовища, можливість формування та розвитку інноваційного потенціалу особистості, інноваційної активності майбутніх фахівців [3, с. 96].

Дослідники поліцейстики справедливо зазначають, що вимоги до поліціювання у сучасних умовах вимагають високої готовності до змін від представників поліцейської професії усіх рівнів, але така готовність та здатність поліцейських організацій до прийняття інноваційних практик майже не вивчається, що робить психологічну сутність реорганізаційних процесів важкозрозумілою [4].

Сучасні тенденції формування і розвитку особистості поліцейського в умовах фахової підготовки та професійної діяльності відзначаються певними особливостями: постійними змінами та ускладненням змісту відомчої освіти, підвищенням рівня освітніх стандартів; актуалізацією питань національно-патріотичного виховання; вирішенням складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок суміжних наук – права, психології, економіки, педагогіки, соціології тощо; широким впровадженням інформаційних технологій в освітній процес; урахуванням фізично-прикладної підготовки як необхідної компоненти такої освіти. Тому організація освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання має бути такою, щоб випускники могли не лише адаптуватись у швидкозмінному професійно-орієнтованому середовищі, але й були здатними до перетворення цього середовища; володіли не лише загальними та спеціальними знаннями, але й уміли застосовувати їх у процесі професійної діяльності; розвивалися як соціально орієнтовані особистості, професіонали вищого ґатунку та правоохоронці не лише за освітою, а й за покликом серця [2].

Приступаючи до поліцейської реформи, всім її учасникам слід розуміти із самого початку, що її здійснення включає в себе набагато більше, ніж просто «технічне рішення» або зовнішні зміни в діяльності поліцейських інститутів. Незважаючи на складність реформи, у процесі її реалізації слід враховувати не тільки досвід у галузі інституційних змін, управління, матеріально-технічного забезпечення, але й психології. Важливим у цьому сенсі є досвід у галузі «управління змінами» та організаційної психології щодо створення нової системи стимулювання, нових етичних принципів та організаційної культури поліції [6].

У США психологія поліції та суспільної безпеки стала новою спеціальністю в галузі психології [5, с.176]. У тамтешніх наукових колах немає жодного сумніву в необхідності підготовки кадрів за новою спеціальністю з акцентом на основоположних компетенціях, необхідних для базової підготовки в галузі психології, та додаткових функціональних компетенціях, що є необхідними для ефективної практики за означеним фахом, зокрема у чотирьох напрямках роботи: оцінка, корекція, супроводження та організаційний консалтинг.

Система професійної підготовки правоохоронців є органічною складовою частиною функціонування Національної поліції. Головне її завдання – сприяння формуванню професійного ядра висококваліфікованих фахівців з усіх напрямків діяльності поліції, надання їм необхідних знань, навичок та вмінь працювати в умовах розбудови державності, формування ринкових відносин. Національна поліція України – це 130 тисяч особового складу. Під захистом Національної поліції України перебуває все населення країни – близько 40 мільйонів громадян [1]. Щодня на чергування майже у тридцяти тисячах населених пунктів України заступають більше чотирьох тисяч нарядів поліції: це патрульна поліція, слідчі оперативні групи, поліція охорони. І від кожного поліцейського, зокрема від рівня його професійної підготовки, залежать спокій у суспільстві і довіра громадян.

Список бібліографічних посилань

1. Ігор Клименко: Скорочення особового складу через зміну організації діяльності Національної поліції не відбуватиметься // Єдиний портал органів системи МВС України : офіц. сайт.

11.02.2021. https://mvs.gov.ua/ua/news/38819_Igor_Klimenko_Skorochennya_osobovogo_skladu_cherez_zminu_organizacii_diyalnosti_Nacionalnoi_policii_ne_vidbuvatimetsya.htm (дата звернення: 12.02.2021).

2. Швець Д. В. Психологічні та правові засади формування особистості поліцейського в Україні : монографія. Харків : Майдан, 2018. 518 с.

3. Policing New Risks in Modern European History / Ed.: J. Campion, X. Rousseaux. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2015. 128 p.

4. Darroch S., Mazerolle L. Intelligence-led policing: a comparative analysis of community context influencing innovation uptake. *Policing and Society*. 2015. Vol. 25, No. 1. Pp. 1–24. DOI: <http://doi.org/10.1080/10439463.2013.784312>.

5. Education and training guidelines for the specialty of police and public safety psychology / J. A. Brewster, M. L. Stoloff, D. M. Corey et al. *Training and Education in Professional Psychology*. 2016. Vol. 10, No. 3. Pp. 171–178.

6. O'Neill W. G. Police Reform in Post-Conflict Societies: What We Know and What We Still Need to Know: report; policy paper // The Security-Development Nexus Program. New York : International Peace Academy, 2005. 11 p. URL: <https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/publications/-polreferpt.pdf> (дата звернення: 12.02.2021).

Одержано 14.02.2021